

ԱՊՐԻԼ 24, 2001
ԵՂԵՌՆԻ ՀՈՒՇԱՐՉԱՆ
ՖԻՆԻՔՍ (ԱՐԻՉՈՆԱ)

ՄԻՐԵԼԻ ՄԱՅՐԵՐ և ՀԱՅՐԵՐ, ՔՈՒՅՐԵՐ ՈՒ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ,

Քիչ առաջ, բոլորս միասին, հակառակ կիպիչ արևի ճառագայթների այրելուն, մոտ մեկ ու կես մղոն քայլեցինք, ի հիշատակ մեր բյուրավոր նահատակների: Գնահատելի է, որ մեզ հետ են Սքաթստեյլի Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու Հայ Երիտասարդաց Միության անդամները: Այս հուշարձանի առջև, ուր հավաքված էք բոլորդ, ծաղիկները ձեր ձեռքերում, ես տեսնում եմ ձեր աչքերում մի կաթիլ արցունք, մի կաթիլ երազ և մի կաթիլ հույս: Այն ուժը, որը կարողացել է ձեզ տանից դուրս հանել այստեղ գալու և մասնակցելու այս սգո հոգեհանգստյան արարողության, դա մեր մայրերի և հայրերի անմեղ մարտիրոսությունն է: Ձեր ներկայությունն իսկ մեծ հարգանք է Ապրիլյան Մեծ Եղեռնի մեր նահատակների արյան կանչին, նահատակներ, որոնք զոհվեցին՝ «Վասն Հավատո և վասն Հայրենյաց»:

ԱՊՐԻԼ 24, 1915: Հայ ժողովրդի պատմության մեջ մեզ և հատկապես մեր վաղվա սերունդների համար անմոռանալի մի թվական պիտի մնա: 86 տարիներ առաջ, խաղաղ և ստեղծագործ մի ժողովրդի զավակները ենթարկվեցին ջարդի ու կոտորածի: Ապոյուլ Համիտ «Կարմիր սուլթանի» ռճիրները այս անգամ ավելի կատարելագործված կերպով ի գործ էին դրվում երիտասարդ թուրքերի կողմից, որոնք ուզում էին Հայաստանը տեսնել առանց հայերի:

Թարմ է դեռևս մեր ժողովրդի ցավը և վերքը: 86 տարիները պատմության համար մի ակնթարթ են միայն: Դեռևս երեկ, մի քանի տասնյակ տարիներ առաջ, Տեր Չորի ավազների վրայից քայլող հայ որբերի զավակները այսօր ոտքի են կանգնել և ապրում են վճռականությամբ: Վերածնվել են Մայր Հայրենիքն ու Սուրբ Էջմիածինը: Նոյան աղավնին ձիթենյաց մի նոր ձյուղ ամուր պահած սրտին, տանում է դեպի ձյունածածկ Արարատները՝ մեր Սրբազան Լեռը:

Ավելի քան մեկ ու կես միլիոն հայեր մարտիրոսացան: Ի՞նչ է սպասվում մեզանից՝ այսօր. *սառցին հերթին* հարգանք մեր բյուրավոր նահատակների հիշատակի հանդեպ. *երկրորդ*, ոչ միայն պարզ հարգանք, այլև շատ հստակ է. մեր երիտասարդները պիտի սովորեն, բարձր տիտղոսներ ու պաշտոններ ունենան, զորանան իրենց հավատքի մեջ և այս ձևով մենք կարողությունն ու հնարավորությունը կունենանք պաշտպանելու մեր արդար դատը: Հայրենիքի և մեր դարավոր Մայր Եկեղեցու դռները բաց են գրկաբաց ընդունելու բոլոր հայ զավակներին: Ուրեմն, եկեք չմոռանանք անցյալը, սակայն նրա վրա հենվելով, մեր ներկայով և մանավանդ վաղվա ապագայի պայծառ տեսիլքով, կառուցենք մեր Տունը ու տեր կանգնենք մեր ավանդություններին, Եկեղեցիներին և մշակութային ժառանգությանը, բայց մանավանդ, առավել ևս տեր կանգնենք հայ ընտանեկան սրբության: Հայ ընտանիքի հիմքերը պետք է հաստատված լինեն գթասրտության, զոհաբերության, հավատարմության և սիրո վրա:

Մի քանի վկայություններ Ապրիլյան Եղեռնի օրերից.

«1913-1916 թվականներին, Կ. Պոլսի Ամերիկյան դեսպան Մորգենթաունը իր հուշերում մանրամասնորեն պատմում է ջարդերի մասին ու ասում. «Ժանդարմները առաջին առիթով ենթակային ծեծում էին ոտքերի տակ, մինչև որ նրա ուշքը գնար, ապա ջուր սրսկելով նրա երեսին շարունակում էին ծեծը: Եթե այս մեթոդը ապարդյուն էր անցնում, դիմում էին այլ միջոցների. քաշում էին նրա թարթիչները, մորուքն ու մազերը, նրա ձեռքի ու ոտքի եղունգները և նրա կրծքի վրա թափում էին հալած կարմիր երկաթ ու ապա եռացած կարագ վերքերի վրա... Այս տանջանքները կատարում էին գիշեր ժամանակ, երբ թուրքերը շրջում էին, որպեսզի տառապանքի ու չարչարանքի ցավերը խեղդվեին ուրախության ձայների մեջ» (Ambassador Morgenthau's Story – H. Morgenthau, page 306):

Եվ, որպեսզի առավել հստակ լինի և կարողանաք պատկերացնել, թե ինչպիսի վայրագությամբ ու կատաղությամբ էին նրանք կոտորում մեր ժողովրդին տեղահանությունների ընթացքում, ուզում եմ մեջբերել հենց թուրքերի պատմածները: Սոսկալի են լսել այս պատմությունները, բայց մեր երիտասարդ սերունդը թող իմանա, թե ի՞նչ է կատարվել իր նախնիների հետ:

Պատմում է թուրք բժիշկ Ա.Կիպ Պեյը.

«Մվազի Վիլայեթում էի գտնվում, երբ իմացա, որ հայերի մի կարավան պիտի բնաջնջվի: Գնացի անմիջապես հրամանատարի (գայմաբաւ) մոտ և ասացի նրան. «Ես բժիշկ եմ և բժիշկների ու մսագործների միջև մեծ տարբերություն չկա, որովհետև մենք էլ հաճախ մորթելով ենք զբաղվում: Խնդրում եմ հետևաբար, որ թույլ տաք ինձ դիտելու այս գործողությունը:

Թույլատրությունը ստացա: Այնտեղ տեսա չորս մսագործների, որոնք մի մի դանակ էին բռնել իրենց ձեռքերում: Նրանց առջև ուտիկան պինդորները հայերին բաժանում էին տասական հոգուց բաղկացած խմբերի և մեկը մյուսի հետևից ներկայացնում դահճին, որը ասում էր գոհին. «Մո՛տ բեր վիպըդ»: Հոհը մոտենում էր և մսագործը գլխատում էր նրան այնպես, ինչպես պիտի մորթեր մի ոչխար»:

Երկրորդ, պատմում է թուրք Շահին Պեյը.

«Քանակում գտնվելով, ինձ վստահեցին տղամարդկանցից ու կանանցից բաղկացած հայերի մի կարավան, որը պիտի ոչնչացնեի: Ճանապարհին նրանց մեջ գատ շատ գեղեցիկ մի երիտասարդ աղջիկ, որին ճանաչում էի: Կանչեցի ու նրան ասացի.

- «Ուզում եմ քեզ փրկել: Ընդունիր ուրեմն ամուսնանալ այս նահանգի քուրդ կամ թուրք մի երիտասարդի հետ»:

«Մերժեց և ասաց.

- Եթե ուզում ես ինձ օգնած լինել, մի ծառայություն եմ ուզում քեզանից»:

- «Պատրաստ եմ ուզածդ անելու»,– պատասխանեցի:

- «Մի եղբայր ունեմ»,– ասաց նա,– «ինձանից ավելի երիտասարդ, որը գտնվում է այս մարդկանց կարավանում: Խնդրում եմ քեզանից, որ ինձանից առաջ նրան սպանես, որպեսզի նրա ճակատագիրը իմանալով ես էլ հանգիստ մեռնեմ»:

Տույց տվեց եղբորը, որին անմիջապես կանչեցի: Աղջիկը նրա հետ այսպես խոսեց.

- «Եղբայրս, քեզ հանձնում եմ Աստծուն: Արի, որ գրկեմ քեզ վերջին անգամ: Մենք իրար պիտի գտնենք այն աշխարհում և Աստված

շուտով պիտի լուծի մեր վրեժը նրանցից, որոնք չարչարում են մեզ»...

Գրկախառնվեցին: Եվ եղբորը հանձնեց ինձ: Իսկ ինձ մնում էր հնապանդվել քրոջ կամքին: Կացինի մի հարված իջեցրեցի նրա գլխին, գանգը բացվեց, ուղեղը թափվեց և տղան մեռած փոկեց գետնին:

- «Ամբողջ սրտովս շնորհակալ եմ քեզանից», - ասաց քույրը ինձ, - և հիմա խնդրում եմ, որ բարիքդ ամբողջացնես»:

Ապա ձեռքերով սև աչքերը փակելով ասաց.

- «Հարվածիս ինձ էլ այնպես, ինչպես արեցիր եղբորս ու մի չարչարիս ինձ»:

- Մի հարված էլ նրա գլխին իջեցրեցի, որը աղջկան սպանեց: Եվ մինչև այսօր էլ չեմ դադարում ցավելուց նրա գեղեցկության ու երիտասարդության և հիանալուց նրա քաջասրտության վրա»:

Եղեռնի սև օրերին հայոց աշխարհի պատկերը եղավ նույնը, ինչ որ Եգեկիել մարգարեն տեսավ դաշտի մեջ. մի դաշտ լիքը չոր ոսկորներով: Հայ ժողովուրդը ունեցավ Եգեկիել մարգարեի երկխոսությունը Աստծու հետ. «Մարդո՛ւ որդի, արդյոք կհենդանանա՞ն այդ ոսկորները»: Ես ասացի. «Տե՛ր Աստված, այդ դու գիտես»: Եվ Նա ասաց. «Մարդո՛ւ որդի, մարգարեացի՛ր այդ ոսկորների վրա ու ասա դրանց. «Չորացած ոսկորներ, լսեցե՛ք Տիրոջ պատգամները: Այսպես է ասում Տեր Աստված այդ ոսկորներին. «Ահա ես ձեր վրա կենդանի շունչ եմ բերելու, ձեզ ջղեր եմ տալու, ձեզ վրա միս եմ բերելու և մաշկ բաշելու, իմ հոգին եմ տալու ձեզ, և դուք կենդանանալու եք. Եվ պիտի իմանաք, որ ես եմ Տերը» (Եգեկիել 37:3-6):

Հոգի առան չորացած ոսկորները ու հայոց աշխարհը ծնեց մեր ոգեկանության խորհրդանիշը՝ Մարդարապատը, որի պանգերի դոդանջներում մենք ամեն պահի լսում ենք երջանկահիշատակ Գարեգին Արքեպիսկոպոս Հովսեփյանցի պատգամը ուղղված քաջարի մարտիկներին. «Ես ահա Մուրբ Էջմիածինից եկել եմ ձեր բոլորի ձեռքը համբուրելու, որ փրկեք հայրենիքը... փրկեք ձեր պատիվը, Հայի պատիվը»:

Հայաստանյայց Առաքելական Մուրբ Եկեղեցին դարեր շարունակ, երբ մեր երկիրը ավելի քան վեց հարյուր տարի պետականություն չի ունեցել, կատարել է և այսօր էլ շարունակում է կատարել Եգեկիել մարգարեի դերը, հավատարիմ մնալով Աստծու կանչին:

Միրելի մայրեր և հայրեր, քույրեր ու եղբայրներ,

Այսօր, ավելի քան երբեք, մեր ժողովրդի ամենամեծ մտահոգությունը Հայապահպանումն է:

Գովելի է, որ մեր հին սերունդը կտրված լինելով իր մայր հողից ու նեաված օտար հորիզոններ, դեռ այսօր որոշ չափով դեմ է կանգնում կյանքի ահավոր փոթորիկներին, բայց պետք է խոստովանվենք, որ հետպիսեռ ավելի է դժվարանում օտարության մեջ մեծացող հայ նոր սերունդներին ազգային ոգով դաստիարակելու հարցը:

Հայտնապես սպիտակ ջարդի սարսափի առաջ ենք կանգնած: Իսկ ամենացավալին այն է, թե ինչ որ երեկ չկարողացան անել *չուրումը*, այսինքն՝ բարբարոս ու վայրագ թուրքը և այլ ժողովուրդներ, այսօր կարողացել է ու անում է սպիտակ ջարդը՝ *ձուրումը*: Այսօր,

առանց բռնության ու տեղահանության, դժբախտաբար Մփյուռքի մեջ մեր իսկ թուրությամբ կորչելու վտանգի առաջ ենք կանգնած:

Ես գալիս եմ Լոս Անջելոսից և Եղեռնի այս հուշարձանի առջև կոչ եմ ուղղում մեր սիրելի երիտասարդներին, հայ մնալ ու ամուր հենվել մեր մայրերի և հայրերի հավատքի վրա: Միրեցեք իրար եղբոր պես, սիրեցեք մեր Հայրենիքը և մեր հավատքի Կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը ու սիրեցեք մանավանդ մեր Մեսրոպյան անմահ լեզուն, որը քաղցր է, անուշ է և գեղեցիկ է:

Ապրիլ 24-ը հանդիսացավ մի թվական, որն ազգը անջատեց իր գլխից և կացինահարեց արմատից:

Աստվածապաշտ մի ժողովուրդ ենթարկվեց մարդակերպ գազանի ահռելի ու վազրելի տանջանքներին և խաչելության ու սակայն երբեք չուրացավ իր հավատքը և ինքնիրեն սրբացրեց իր արյունը թափելով:

Չկա մի ժողովուրդ, որն իր ազգի քանակի համաձայն տված լինի այնքան զոհ, որքան հայ ազգը:

Չկա մի ժողովուրդ ամբողջ մարդկության պատմության մեջ, որը իրաչք գրկած լինի այնքան պինդ, որքան մերը և նրա սիրույն զոհած լինի իր թվի կեսը ու տառապած լինի նաև մյուս կեսը:

Չկա մի ժողովուրդ, որի շուրջ երկու հազար տաճարները ամբողջությամբ կործանված լինեն և ավելի քան տասը հազար եկեղեցականներ իրենց արյունով վկայած լինեն Քրիստոսին՝ ինչքան մերը:

Չկա մի երկիր, որի ժողովուրդը մահվան մանգաղով հնձված և ամայության վերածված լինի, ինչպես եղավ Պատմական Հայաստանը և Կիրիկիան հայկական շնչից:

Ինչքան էլ կոտորվեն հանձարեղ ազգի մտավորականներն ու արվեստագետները, եկեղեցականներն ու հավատացյալները և կամ ազգի կեսը, մնացողները հողի տակ թաքնված արմատների նման, կծլեն դարձյալ աշխարհի թատերաբեմի վրա ներկայանալու որպես գեղատեսիլ սաղարթախիտ ու պողպալից մի ծառ:

Այս է Հայ ժողովրդի պատկերն ու նկարագիրը, որովհետև Աստված թաքնվել է նրա մեջ: Վերապրեց Հայ ժողովուրդը, վերակենդանացավ հայոց աշխարհը, վերածաղկեցին հայոց պարտեզները, հարություն առան և ոտքի ելան հայ մեռելները ու Տերը հրամայեց. *«Ե՛կ, ո՛վ շունչ, չորս հողմերից, ու փչի՛ր մեռելների վրա, և նրանք կենդանանան»* (Եզեկիել 37:9):

Չորս հովերը փչեցին ու աշխարհի չորս կողմերը լցրեցին հայությամբ, որն իր կենդանությունը զգացնել տվեց ամեն տեղ:

Թուրքը իրագործեց իր ճիվաղային ծրագիրը, բայց հայը դատարկ թողեց իր գերեզմանը, որովհետև ուզում էր ապրել ու ապ-

րեցնել իր հինավուրց ազգը, այն կատարյալ համոզումով, թե՝ «Եթե Աստված մեր կողմն է՝ ո՞վ կարող է մեզ հակառակել» (Հռոմ. 8:31):

Լսենք երջանկահիշատակ և մեր բոլորի կողմից սիրելի Վազգեն Վեհափառին.

«Հայ Եկեղեցին ու իր ժողովուրդը առանձնապես ծանրորեն մտահոգ են այս օրերուն և իրենց ձեռքերը երկինք կարկառած՝ Աստուծո օգնականությունը կհայցեն վասն խաղաղության աշխարհի, վասնզի մենք՝ հայերս, ողբերգական փորձառությունը ունինք անցյալի ողբերգությանց և մանավանդ սև թվականին, երբ առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին ամբողջ Արևմտահայաստանը բնաջնջվեցավ, զոհվեցան մոտ երկու միլիոն անմեղ ու անպաշտպան հայ քրիստոնյաներ, հրկիզվեցան ու քանդվեցան բազմադարյուն հայկական պատմական վանքեր ու Եկեղեցիներ, բոլորը հայ դասական ճարտարապետության հուշարձաններ՝ կառուցված հինգերորդեն մինչև տասնեկիններորդ դարերու ընթացքին»:

«Մշտապես աղոթելով մեր նահատակներու հոգիներուն համար, ես կաղոթեմ նաև որ աշխարհի վրա ոչ մեկ տեղ, ոչ մեկ ժողովուրդ չտեսնե նման ողբերգություններ: Ամեն պատերազմ համագումարն է մարդկային բոլոր մեղքերու: Հետևաբար ընդդիմանալ պատերազմին՝ կնշանակե հնազանդիլ Աստուծո կամքին: Կուզենք հավատալ, որ մեր օրերուն ոչ մեկ պետություն պիտի չկամենա դառնալ ավերակներու ճարտարապետ» («Վազգեն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց» Սուրբ Էջմիածին, 2005, էջ 83: Քարոզ Աշխարհամատարան Կիրակիի առիթով, 16 Մայիս 1984թ. խոսված «Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ» Մայր Եկեղեցում: Գիրքը նվիրվել է Վեհափառի մահվան 10-րդ տարելիցին):

1915, Ապրիլ 24: Ամեն հայ քրիստոնյայի համար մի անմոռանալի օր է երկու իմաստով. *առաջինը՝* ոգեկոչում ենք մեր նահատակների հիշատակը և *երկրորդը՝* նույն Ապրիլը մեզ ներկայանում է որպես Հայ Ժողովրդի հարության օրը: Այսօր Ավետարանից մեջբերում եմ Պողոս Առաքյալի այս խոսքը. «Որովհետև ուր որ կտակ կա, կտակարարի մահը պետք է հաստատվի, քանի որ կտակը հետ մահու է ուժի մեջ. արպա թե ոչ ինչպե՞ս ուժի մեջ կլինի այն, քանի դեռ կտակարարը կենդանի է» (Եբր. 9:16-18): Կտակը, որի մասին խոսում է Առաքյալը, Քրիստոսի պոհաբերությունն է և Նրա հաստատած հավիտենական կյանքի խորհուրդը: Ավետարանները վկայում են և մենք հավատքով ենք տեսնում Քրիստոսի մահը՝ մարդկանց հոգիների փրկության համար: Ահա նույն իմաստով էլ հասկանում ենք Եղեռնը: Մեր մեծ հայրերը իրենց նահատակված կյանքը որպես կտակ թողեցին մեզ, որով հաստատեցին իրենց հավատքի չափն ու գործությունը:

Կյանքի օրինաչափությունն է, որ մարդ մեռնի, լինի տարիքի բերումով թե՛ հիվանդության պատճառով և թե՛ այլ պարագաներում: Սակայն բնական մահ չէ, երբ գիտակցորեն դիմում ենք մահվան՝ պաշտպանելու համար մեր հայրենիքը, մեր ընտանիքն ու մեր սրբությունները: Եղեռնի մեր նահատակները գիտակցաբար դիմեցին մահվան, որպեսզի կյանք կտակեն մեզ. «Չգիտակցված մահը՝ մահ է, գիտակցված մահը՝ անմահություն»,- ասել է Եղիշե պատմիչը (5-րդ դար):

Մահը իր ահավոր թևերը տարածեց հայոց կենսուրախ աշխարհի վրա: Լռեցին զանգակա-տները, մահվան դեմ անօգնական մաքառողների աղաղակներից խլացան «հորովել»-ների դյուրիչ արձագանք-

ները, որովհետև՝ մահը քայլեց հայոց դաշտերի և քաղաքների միջից, չծաղկած՝ չորացավ Հայաստանի հիասքանչ գարունը, ու «Հայոց աշխարհը լքված, մոռացված խնկամանի նման ծխաց»: *Լոեց գարնանարույր կարկաչը հայոց գետերի, որովհետև նրանք դարձան «կարմիր հոսող ու դիակ փոխադրող գետեր»:*

Ժամանակին որբացած հողի ու կոտորված ժողովրդի հառաչանքներից գալարված մի սիրտ ասել է. *«Բնչ ես կերել, հող իմ, որ այդքան արյուն ես խմում ու այդքան արցունքներ»:*

Մեզ այսօր կյանք է կտակված: Կյանք՝ ապրելու համար: Կյանք՝ լցնելու համար արյան գնով: Կյանք՝ նվիրելու ու պարգևելու համար մեր հայրենիքին, մեր ընտանիքներին ու մեր բարեկամներին:

Այսօր համաշխարհային պատմության մեջ, մենք տեսնում ենք, որ մեր ժողովրդի կյանքը բոլորից ավելի փոթորիկի է մատնված: Եթե չմտածենք, թե մեզ տրված կյանքը կտակվել է մեր նահատակների արյունով, այն ժամանակ խեղդած կլինենք մեր մեջ այն հավատքը, որը մեր հայրերին է եղել: Խեղդել մեր մեջ նրանց հավատքը, նշանակում է թույլ տալ, որ քաղաքական թե տնտեսական, ընկերային թե կրոնական տագնապները քարուքանդ անեն մեր կյանքը:

Ստեղծագործ, լույսի ջահակիր և հանճարի սերմերով երկիրը բանավոր աղքատությունից դուրս հանած հայ ժողովրդի լիակատար կոտորածից հետո, Թուրքիայի ներքին գործոց դահճապետը՝ Թալյաթ փաշան ասում էր. «Հայկական հարցը լուծելու տեսակետից, երեք ամիսների ընթացքում ես ավելի մեծ գործ կատարեցի, քան Սուլթան Համիտը երեսուն տարվա ընթացքում»:

Մեծ Եղեռնը հանգրեց մեր գրականության ջահը, որը դեռևս պիտի բոցավառվեր. ոչնչացրեց գրողների պատկառելի մի խումբ, որոնք կարող էին շարունակել լույս սփռել մարդկանց հոգիներում:

Մեծ Եղեռնին զոհ գնացած գրողները և այդ նահատակներին փոխարինելու եկած վաղաթառամ ծիլերը շիրիմ չունեցան, քար ու հուշարձան չունեցան, բայց նրանց հուշարձանը, Մեծ Եղեռնի բոլոր զոհերի հուշարձանը մեր ժողովրդի սիրտն է, մեր մանուկների մեսրոպատառ շուրթերը և այդ հուշարձանը անմահ է:

Հիշեցեք, որ մեզանից յուրաքանչյուրի կյանքի կտակագիրը մի նահատակ է: Մեր կյանքը հաստատում է նրանց աննախընթաց մահը: Մեր նախնիները կտակեցին իրենց կյանքը մեզ, այնպես ինչպես Քրիստոս Իր Անձը զոհեց, որպեսզի մաքրենք մեր խղճմանքը մեռյալ գործերից և ծառայենք կենդանի Աստծուն:

Աղոթքի այս բույն՝ հոգիների լուսավորության պահն է: Սա այն վիճակն է, երբ մեր հոգիներում իջնում են Եղեռնի նահատակները ու մեր մեջ են փչում մեր Տիրոջ Հարության շունչը, մի շունչ, որի սնունդը առաջնորդում է հավիտենական կյանքի:

Աղոթքի այս պահը՝ վաղվա օրը կերտող ոգեղեն ուժն է տալիս մեզ: Այնպես չէ, որ կովի ենք գնում, որպեսզի հաղթենք, այլ հաղթելու գիտակցությամբ և լավատեսությամբ ենք գնում կովելու: Սա

քրիստոնեական կյանքի մեծագույն առաքիլությունն է, քանզի «Քրիստոս Իր իսկ մահվամբ մահին պարտության մատնեց և մեզ պարզեց վերստին կենդանության շունչը»:

Աշխարհի տարբեր երկրներում ցրված Հայ ժողովրդի Կաթակները երախտիքի խոսք են ուղղում իրենց հյուրընկալող բոլոր ժողովուրդներին: Մենք էլ պարտավոր ենք մեր երախտագիտությունը հայանելու այս հյուրընկալ երկրին, ուր ապրում ենք, մեր տխուր պահին մեզ վշտակից լինելու, մխիթարելու և առիթը տալու հանգիստ ու ապահով մի կյանք ունենալու:

Օրհնում եմ բոլորիդ և աղոթում, որ Աստված իրազդություն ու հանգստություն պարզեի մեր բյուրավոր նահատակների հոգիներին: Ամեն: